សិលាចារឹកមកពីខេត្តប៉ៃលិន (K.1553)

សព្វថ្ងៃ សិលាចារឹកនេះកំពុងរក្សាទុកនៅឃ្លាំងសារមន្ទីរ នៃមន្ទីរវប្បធម៌ និងវិចិត្រសិល្បៈខេត្តតាកែវ។ កាលដើមឡើយ លោក មីសែល ត្រាណេ បានចុះបញ្ជីសិលាចារឹកនេះលេខ Ka.36 តែក្រោយមកសាលាបារាំងចុងបូព៌ាប្រទេស ចុះលេខបញ្ជីថ្មី K.1553។ យោងតាមរបាយការណ៍របស់មន្ទីរ បានបញ្ជាក់ឱ្យដឹងថា សិលាចារឹកនេះរត់ពន្ធចេញមកពីខេត្តប៉ៃលិន។ ប៉ុន្តែ គេមិនបានបញ្ជាក់ច្បាស់លាស់អំពីទីតាំងដើមច្បាស់លាស់ណាមួយនៅក្នុងខេត្តប៉ៃលិនឡើយ។ ទោះបីជាយ៉ាងណា ផ្អែកទៅតាមខ្លឹមសាររបស់សិលាចារឹក ដែលរៀបរាប់អំពីដែនដីស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ព្រះបាទស្រីឦសានវម៌្ម (ទី១) សិលាចារឹកនេះប្រហែលអាចមានប្រភពដើមមកពីតំបន់ណាមួយនៃខេត្តតាកែវ។ កន្លងមក សិលាចារឹកនេះពុំធ្លាប់មានអ្នកស្រាវជ្រាវបានសិក្សា និងបកប្រែនៅឡើយទេ។ តើសិលាចារឹកនេះ មានខ្លឹមសារ និងអត្ថន័យយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ?

អត្ថបទសិលាចារឹកនេះ សរសេរជាភាសាសំស្ក្រឹតមានចំនួន ១០ បន្ទាត់ ស្មើនឹង ១០ ស្លោក ដែលជាប្រភេទបង្គោលសីមាថ្មភក់ ចារឹកនៅសម័យមុនអង្គរ ពោល គឺមានបញ្ជាក់កាលបរិច្ឆេទជាក់លាក់នៅក្នុងមហាសករាជឆ្នាំ ៥៤៩ ត្រូវនឹងគ្រិស្តសករាជឆ្នាំ ៦២៧ (រជ្ជកាលព្រះបាទស្រីឦសានវម៌្មទី១ គ.ស.៦១៦ - ៦៣៧)។ គួរកត់សម្គាល់ជាពិសេស សិលាចារឹកនេះរៀបរាប់អំពីព្រះកិត្តិនាមដ៏ល្បីល្បាញក្នុងការដឹកនាំរដ្ឋរបស់ព្រះបាទស្រីឦសានវម៌្មទី១ និងរៀបរាប់អំពីរដ្ឋមន្ត្រីរបស់ព្រះអង្គម្នាក់ ដែលមាននាមថា "**វិទ្យាវិសេស**" ដែលទ្រង់បានតែងតាំងឱ្យកាន់មុខតំណែងជា "**ជិតសាស្ត្រ**" (តម្រាស្ដីអំពីជ័យជម្នះ) ហើយលោកគឺជាអភិបាលក្រុងតមន្ទបុរ។ រដ្ឋមន្ត្រី និងជាអភិបាលក្រុងតមន្ទបុរម្នាក់នេះ ធ្លាប់មានរៀបរាប់នៅក្នុងសិលាចារឹកមួយនៅក្រុមប្រាសាទយាយព័ន្ធ ចុះបញ្ជីលេខ K.604 ដែលកាលបរិច្ឆេទគឺដូចគ្នាតែម្ដង (ម.ស.ឆ្នាំ ៥៤៩) និងមានរៀបរាប់នៅក្នុងសិលាចារឹក K.9 ដែលរកឃើញនៅតំបន់សាដែក ខេត្តអានយ៉ាង (តំបន់ដីសណ្ដទន្លេមេគង្គភាគខាងត្បូងប្រទេសវៀតណាមបច្ចុប្បន្ន) ដែលលោក Dominic Goodall ធ្លាប់សិក្សានិងសន្និដ្ឋានថា ប្រហែលជាអតីតទីកដីទីក្រុងតមន្ទបុរ។

ចំពោះខ្លឹមសារជារួមនៃសិលាចារឹកនេះ រៀបរាប់អំពី៖

អត្ថបទដោយ៖ កំ វណ្ណារ៉ា និងព្រះតេជគុណ អេង សុគង់

- *ស្លោកទី១ ជាស្លោកនមស្ការគោរពវន្ទាដល់ព្រះភគវាន់សិវ ដែលព្រះកាយទ្រង់ទ្រទ្រង់ដោយធាតុទាំង៨ ឬហៅថា "**អស្តមូតិ៌**"។*
- *ស្លោកទី២ ពណ៌នាអំពីព្រះបាទគ្រីញ្ញ៉ុគានវម៌្មទី១។*
- *ស្លោកទី៣ ពណ៌នាអំពីព្រះកិត្តិគុណ។*
- *ស្លោកទី៤ ពណ៌នាអំពីដែនវិសាលភាពអំណាចរបស់ព្រះបាទគ្រីញ្ញ៉ុសានវម៌្មទី១។*
- *ស្លោកទី៥ និងទី៦ ពណ៌នាអំពីគុណសម្បត្តិយុធិសាស្រ្តសង្រ្គាម ចរិយាសម្បត្តិ សីលធម៌ និងរូបសម្បត្តិរបស់ព្រះបាទគ្រីញ្ញ៉ុគានវម៌្មទី១។*
- *ស្លោកទី៧ ពណ៌នាអំពីរដ្ឋមន្ត្រីដែលព្រះមហាក្សត្រត្រាស់បង្គាប់តែងតាំង។*
- *ស្លោកទី៨ ពណ៌នាអំពីរដ្ឋមន្ត្រីឈ្មោះ វិទ្យាវិសេស ដែលទទួលបានការតែងតាំងពីព្រះបាទគ្រីញ្ញ៉ុគានវម៌្មទី១។*
- *ស្លោកទី៩ ពណ៌នាអំពីកាលបរិច្ឆេទ មហាសករាជឆ្នាំ ៥៤៩។*
- *ស្លោកទី១០ ពណ៌នាអំពីរដ្ឋមន្ត្រី "វិទ្យាវិសេស" ទទួលបានតែងតាំងក្នុងមុខតំណែងជាអភិបាលទីក្រុងតមន្ទរបុរ។*

អត្ថបទចារឹក និងសេចក្តីប្រែ

១. [សមស្តាស?]មតៃត្វយ៌្យ- ប្រធានប្រកុរីត្វរះ
ជាយ៌្យតេ ជគជម្ភាភិ- រគេម យស្យ មូត្តិ៌ភិះ។

ប្រែថា៖ *ព្រះប្រកុរីត្វរ (ពោលគឺព្រះសិវ) ទ្រង់ជាអ្នកប្រទាននូវឥស្សរភាព [ជាទេពមិនមានអ្វីទាំងឡាយណាអាចប្រៀបស្មើបាន] អ្វីគ្រប់យ៉ាងគ្មានសេសសល់ក្នុងលោក គឺត្រូវបានទ្រទ្រង់ដោយព្រះអស្តមូតិ៌របស់ទ្រង់។*

២. [សវ៌េឌេគេមុ?] ភ្វចាល- មស្តកាប្ឹ្បតគាសនះ

អត្ថបទដោយ៖ កំ វណ្ណាព៉ា និងព្រះតេជគុណ អេង សុគង់

រាជា ត្រិភានវម៌្មេតិ យតាមេកកាជនមិ។

ប្រែថា៖ *មានព្រះរាជាមួយអង្គ មានព្រះនាមថា ត្រីភៀគានវម៌(ទី១) ទ្រង់មានព្រះរាជសាសន៍ (គឺព្រះរាជបញ្ជា) ត្រូវបានលើកគោរពទូលលើត្បូងដោយពួកស្ដេចផែនដី [ក្នុងប្រទេសទាំងឡាយ] ទ្រង់ប្រៀបដូចជាភាជន៍មួយនៃយសានុភាពគ្រប់យ៉ាង។*

៣. ....ភូមិភាត្យត៌្ម- មគោភតយគោជនះ
អន្វយេ យោ ជគន្ឡាបិ យកសាមវជីកុជាមិ។

ប្រែថា៖ *ព្រះអង្គ ដូច...........នឹងចំណង់ដ៏ក្រៃពេក ទ្រង់ជម្រះស្អាតដោយការប្រយុទ្ធនឹងភាពសៅហ្មង ទ្រង់ក៏បានយកព្រះទ័យទុកដាក់អំពីដែនដីរបស់ស្ដេចផែនដីដ៏មានយសានុភាពទាំងឡាយក្នុងសន្តតិវង្ស (របស់ព្រះអង្គកន្ទងមក) ។*

៤. ឧជជិត្រែយបយ៌្យន្ត- មេកាច្ឆត្រែវតំ សិតមិ
យស្យ ប្រែតបតស្សម្យ- កក្ខជវជិមណ្ឌលមិ។

ប្រែថា៖ *(ដូច្នេះហើយ) ព្រោះអំណាចដ៏ក្រៃលែងរបស់ព្រះអង្គ មណ្ឌលដែនដីក៏ត្រូវបានរួបរួមឱ្យស្ថិតក្រោម(ស្វេត)ឆត្រតែមួយរហូតដល់ត្រើយម្ខាងនៃសមុទ្រទាំង ៣។*

៥. អាក្សេត្តោ យេជ មហាតះ កាមុកស្យជគោវលមិ
ជិលីបស្យាបិរាជម៌ រសេមះប្រែជិគោរណះ។

ប្រែថា៖ *ព្រះអង្គមានភាពមហិមាណាស់ក្នុងសមរភូមិ មិនត្រឹមតែអាចប្រដូចទៅនឹងព្រះកាមទេពទេ សូម្បីស្ដេចទិលីបជាចម្បងលើស្ដេចទាំងឡាយ ដែលល្បីល្បាញលើយុទ្ធភូមិក៏ទ្រង់ស្មើដូច។*

៦. [ប្រែ]ម្យេវរូបសំបត្តិ- វិតិរូហាមហត្ថិតីមិ

អត្ថបទដោយ៖ កំ វណ្ណារ៉ា និងព្រះតេជគុណ អេង សុគង់

អត្យជន្ទនជោមជ្យេ វបុម្ម្នន្តមវេក្ស្យយមិ។

ប្រែថា៖ *ព្រះអង្គមានព្រះរូបសម្បត្តិគួរជាទីប្រិមប្រិយណាស់ ទ្រង់មិនប្រកាន់មាំព្រោះកំហឹង ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំមានសេចក្តីគោរពស្រលាញ់ដ៏ស្មោះស្ម័គ្រ បានគិតនិងជាអ្នកបានឃើញជាក់ស្តែងនូវអវយវៈព្រះវរកាយនេះ (របស់ព្រះអង្គ) ។*

៧. [តេ]ឝរាជាធិរាជេឝ ប្រេជ[មក]វេធិនាមិ
សភ៌ាក្ស្វធិក្ស្វតោភ្វត្យ ឥតិកាត៌្យ្យតាសុយ។

ប្រែថា៖ ព្រះរាជាធិរាជអង្គនេះ *បណ្តាពួកមន្ត្រីជួរមុខទាំងឡាយ គឺមានមន្ត្រីម្នាក់ ទ្រង់បានតែងតាំងជាមន្ត្រីផ្នែកសព្វាធិការកិច្ច លើកាតព្វកិច្ចទាំងឡាយ។*

៨. [លិ]ខិតេធិតតា ស្ត្រាណាំ ធុរិយះ កាមិរាធិនាមិ
វិទ្យាវិសេឞ ជាមាភូ ជាចាយ៌្យគុរុវត្សលមិ។

ប្រែថា៖ *មុខតំណែងទាំងឡាយ មានជាអាទិ៍ជាប្រធានក្នុងការកត់ត្រានៃ**ជិតសាស្ត្រ** (គឺតម្រាស្តីអំពីជ័យជម្នះ)ទាំងឡាយ។ មន្ត្រីរូបនោះមាននាមថា **វិទ្យាវិសេស** ជាព្រះអាចារ្យដែលជាទីគោរពស្រឡាញ់ពីសំណាក់គ្រូៗទាំងឡាយផង។*

៩. ពណិតេព្វេទកោឆ្ទ្រូស្យ ទ្វារម្ភោជនិធិសាយកៃះ
តេឆសេតុរយំ វទ្ធ ស្បួសង្គ្រាមទ្វយកុណ្ឌា[ណ្ឌា]លមិ។

ប្រែថា៖ *កាលបើគិតគណនាតាមឆ្នាំនៃស្តេចសក គឺក្នុងឆ្នាំ៥៤៩ មានស្ពានមួយត្រូវបានចងព័ទ្ធសង្កាត់ដោយប្រវាក់ពីរសងខាងតាមច្រកចេញចូលដោយរូបគាត់។*

អត្ថបទដោយ៖ កំ វណ្ណារ៉ា និងព្រះតេជគុណ អេង សុគង់

១០. [ស្វ]កាបុណ្យោព្វជិតា[ព្រណា]   ឆ្ស្យឃ្វាតេនក្វកុដាំ
តមន្ទរបុរស្វាមិ-   ភោជកាត្វេនិយោជិតះ។

ប្រែថា៖ ព្រោះអំណាចនៃគុណបុណ្យទាំងឡាយ [របស់ខ្លួន] ដែលលោកបានគោរពបូជាកន្ទងមកចំពោះស្តេចផែនដីទាំងឡាយ តាមរយៈព្រះរាជាអង្គនេះលោកត្រូវបានតែងតាំងក្នុងមុខតំណែងជាមេតំបន់ដែលជាម្ចាស់ស្ថិតឰដ៏ទីក្រុងតមន្ទរបុរ។

សរុបជារួមមក សិលាចារឹកដែលកំពុងរក្សាទុកនៅសារមន្ទីរខេត្តតាកែវ (K.1553) *បានផ្តល់ព័ត៌មានមួយចំនួន ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដែនវិសាលភាពអំណាចរបស់ព្រះបាទស្រីឦសានវម៌្មទី១ នៅក្នុងមហាសករាជឆ្នាំ ៥៤៩ ត្រូវនឹងគ្រិស្តសករាជឆ្នាំ៦២៧ ដែលគ្រប់គ្រងរហូតដល់ត្រើយម្ខាងនៃសមុទ្រទាំងបី។ ព្រមទាំងបានបង្ហាញអំពីរដ្ឋមន្ត្រីឈ្មោះ វិទ្យាវិសេស ដែលព្រះមហាក្សត្របានតែងតាំងជាអភិបាលក្រុងតមន្ទបុរ។*

ឯកសារពិគ្រោះ

Dominic Goodall,

‘Noble, Bureaucrats or Strongmen? On the “VASSAL KING” or “Hereditary governors” of Pre-Angkoian City-Sates: Two Sanskrit Inscriptions of Vidyāvisesa, Seventh-Century Governor of Tamandrarapura (K.1235 and K.604), and An Inscription of Śivadatta (K. 1150), Previously Considered a Son of Isahnavarman I, in *UDAYA*, Volume 14. 2019.

អត្ថបទដោយ៖ កំ វណ្ណារ៉ា និងព្រះតេជគុណ អេង សុគង់

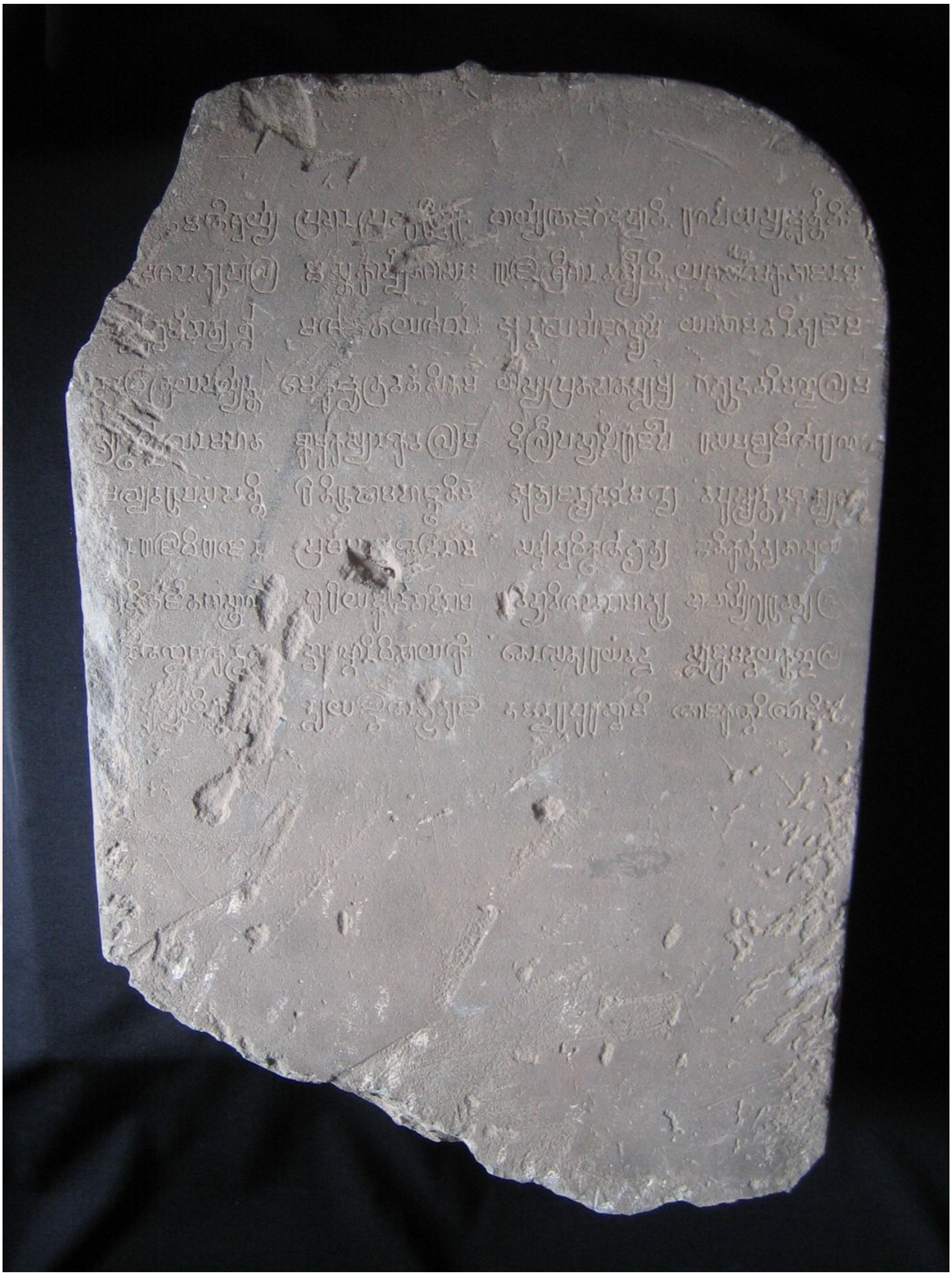

រូបលេខ១៖ សិលាចារឹកមកពីខេត្តប៉ៃលិន (K.1553)

អត្ថបទដោយ៖ កំ វណ្ណារ៉ា និងព្រះតេជគុណ អេង សុគង់

រូបលេខ២២៖ សំណៅផ្តិតសិលាចារឹកមកពីខេត្តប៉ៃលិន (K.1553)

(ផ្តិតដោយ៖ កំ វណ្ណារ៉ា)

អរិយធម៌ខ្មែរ
KHMER CIVILIZATION

អត្ថបទដោយ៖ កំ វណ្ណារ៉ា និងព្រះតេជគុណ អេង សុគង់